

ціль, проголошеної організацією. Всесвітня митна організація використовує різні форми впливу на національні митні системи, зокрема політичні, правові, економічні, технічні, тренінгові та здійснює свій вплив як на міжнародному, так і на міждержавному та навіть на міжвідомчому рівнях [6, с. 43]. Міжнародні договори, розроблені Всесвітньою митною організацією, відіграють дуже важливу роль у правовому регулюванні міжнародного митного співробітництва кожної країни-члена організації.

Основним управлінським інструментом ВМО є прийняті нею та іншими міжнародними організаціями конвенції та стандарти.

Окрім конвенцій та стандартів безпеки, як інструмент управління митною справою Всесвітня митна організація активно використовує систему рекомендацій щодо їх імплементації в національне митне законодавство. Особливу увагу приділяють стратегічному управлінню та бюджетному фінансуванню програм адаптації митних систем міжнародним вимогам. Система відповідних тренінгів персоналу митниць, а також надання технічної допомоги робить вплив Всесвітньої митної організації комплексним.

Щодо співробітництва України зі Всесвітньою митною організацією, то можна сказати, що приєднання України до цієї організації та розроблених нею конвенцій і запропонованих Рамкових стандартів безпеки дасть змогу спростити митні процедури, які сприятимуть розвитку міжнародної торгівлі, активізації інформаційних технологій, розширенню правової та технічної бази для здійснення ефективного митного контролю та мінімізації ризиків.

Список бібліографічних посилань

1. Пашко П. В. Основи митної справи : підручник. Київ : Знання, 2001. 651 с.
2. Корміч Б. А. Державно-правовий механізм митної політики України : монографія. Одеса : Астропринт, 2000. 176 с.
3. Ченцов В. В. Митне право України : навч. посіб. Київ : Істина, 2007. 326 с.
4. Єгоров О. Б. Митна економіка : навч. посіб. Одеса : Пласке ЗАТ, 2005. 301 с.
5. Додин Е. В. Рамочные стандарты безопасности и упрощения глобальной торговли. *Митна справа*. 2005. № 4. С. 9–12.
6. Київські стандарти для України. *Митниця*. 2006. № 10. С. 43.
7. <http://www.wcoomd.org>.
8. <http://www.customs.gov.ua>.

Одержано 02.04.2019

УДК 342.9:351.7

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3533-5076>

СТАНОВЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ ПРАВЛІННЯ ПЕТРА I ТА КАТЕРИНИ II

Захист прав і свобод людини і громадянина, дотримання правопорядку є невід'ємними складовими сектору безпеки в Україні.

Вивчення ретроспективного розвитку сфери забезпечення публічну безпеку, як елементу національної безпеки, надасть можливість визначити найбільш ефективні та прогресивні шляхи покращення системи безпеки в Україні.

В рамках обмеженого об'єму тез (визначених вимогами до них), нами пропонується розглянути лише невеликий етап розвитку законодавства, у сфері забезпечення публічної безпеки, на території українських земель, що знаходились під владою Росії за часів правління Петра I та Катерини II

Будучи прихильником західноєвропейської лексики, Петро I вводить термін «поліція», запозичивши його з німецької мови. Він уживався як синонім російського слова «благочинність» в значенні прийнятих правил поведінки, благопристойності, але частіше для позначення органу, що забезпечує безпеку і підтримує правопорядок. Поліція у відповідності до досвіду Західної

Європи будувалася на певних засадах. Такими були бюрократична організація, визначеність прав і обов'язків посадових осіб, юридичне закріплення структури і компетенції, особистий контроль над діяльністю з боку глави держави [7, с. 20].

Нормативну регламентацію діяльності постійно діючої тогочасної поліції, знаходимо в затверджених у травні 1718 року «Пункты, данные Санкт-Петербуржскому Генерал-полцимейстеру» [3].

«Пункты» детально регламентували повноваження генерала-полцимейстера, які були досить широкі. Так, деякі з них передбачали безпосередню боротьбу із злочинністю: затримання і відсилання до суду забіяк, «гулящих людей» з визначенням працездатних для роботи (п. 7, 10); припинення азартних ігор, утримання місць розпусти (п. 9); виявлення осіб що втекли (п. 11). Ще йому доручалося наглядати за правильністю забудови (п. 1, 4) і протипожежною безпекою (п. 1, 8), зміцненням і належним утриманням берегів річок, вуличних стоків (п. 2). Він же повинен був стежити за чистотою вулиць і зручним проїздом по ним (п. 3, 6), за санітарним станом ринкової торгівлі, правильністю вимірювання і вагів, ціноутворенням (п. 5) [7, с. 20].

Слід наголосити, що зазначені «Пункты» були запозичені з творів тогочасних вчених Ніколя Деламара і Х. Вольфа [6; 1]

Отже, за часів правління Петра I забезпечення публічної безпеки та порядку асоціювалось з діяльністю окремо створеного органу – поліції.

В підтримку наведеної тези, Чишко К.О. слушно зазначає, що ще у 1772 в Росії був прийнятий «Статут благочиння», який містив таке положення: «Квартальный надзиратель в его квартале имеет попечение, что бы молодые и младшие почитали старых и старших». Це положення надавало певні повноваження, існуючої на той час поліції безпеки, завданням якої було здійснення спостереження за скупченнями народу та за подорожуючими, а також протипожежний нагляд. Поліція безпеки мала право втручатися в сімейне життя з метою припинення конфліктів та значних скандалів і примушувала людей дотримуватися релігійних норм [8, с. 186].

Після смерті Петра I у 1725 році, його політичний курс та програму реформування продовжила Катерина II (Катерина Велика), з ім'ям якої пов'язано створення та нормативна регламентація політичного курсу на європолітизацію.

Так, у 1766 році Катерина II видає Наказ про створення комісії для укладення нового нормативного акту, який би регламентував російську державність (замість Уставу 1649 року).

Текст «Наказу» складався з 22 глав, кожна з яких була присвячена тій або іншій проблемі суспільного устрою. У них Катерина викладала свої погляди на такі важливі питання, як монархічна влада, закони, злочини і покарання, народне господарство, виховання, спадкове право, суд [4].

У 20 главах «Наказ» говорить про самодержавну владу в Росії, про підлеглі органи управління, про сховище законів (Сенаті), про стан всіх в державі тих, що живуть (про рівність і свободу громадян), про закони взагалі, про закони детально, саме про узгодження покарань із злочинами, про покарання, особливо про їх помірність, про провадження суду взагалі, про діяльність кримінального суду (кримінальне право і судочинство), про кріпосний стан, про розмноження народу в державі, про рукоділля (ремеслах) і торгівлю, про виховання, про дворянство, про середній рід людей (третьому стані), про міста, про спадки, про складання (кодифікування) і склад законів; остання, XX глава викладає різні статті, що вимагають пояснення, саме говорить про суд за образу величності, про надзвичайні суди, про віротерпимість, про ознаки падіння і руйнування держави [4].

Окремої уваги в рамках нашого дослідження заслуговують тези, що знайшли своє закріплення в XXI главі зазначеного «Наказу», адже саме в ній мова йде про органи поліції та «благочинність», т.т. визначались норми публічного порядку та безпеки у тому вигляді, який характеризує той період часу. Так, аналіз статей 551-560 «Наказу» [2] визначив склади правопорушень, на які розповсюджувалась влада поліції, серед них зокрема:

1) ст. 552 «Наказу» - нагляд за правопорядком під час хресних походів та богослужіння у спеціально відведених для того місцях.

2) ст. 553 «Наказу» - нагляд за шахраями, до яких відносили чаклунів, прорицателів та віщунів;

3) ст. 554 «Наказу» - третьою сферою нагляду поліції є здоров'я, Так, поліція здійснювала контроль за нешкідливістю повітря, на чистоту вулиць, річок, колодязів і інших водних джерел, на якість їстівних і питних запасів, нарешті, на хвороби;

4) ст. 555 «Наказу» - нагляд за уражаєм, пасовищами, ловлею риби, тощо

5) ст. 556 «Наказу» - визначали умови нагляду за містобудуванням;

6) ст. 557 «Наказу» - на нашу думку, найбільш притаманна для сучасної правової системи. Аналіз даної статті показав, що за часів правління Катерини II, особливу увагу приділялось нормам благоустрою, та встановлювалось, що одними з головних засад забезпечення публічної безпеки та попередження правопорушень є:

- освітлення вулиць у нічний час;
- заборона несанкціонованих мітингів та зібрань;
- заборона носіння зброї особами які не мають на це право;
- осіб що не працюють змушували працювати, а в разі якщо вони відмовлялись – висилали з міста;

- вимога запирати ворота в домівках.

7) ст. 558 «Наказу» – визначала засади добросесної торгівлі, головним критерієм якої встановлювалось заборона обважування та обмірювання

8) ст. 559 «Наказу» – слідували за тим, що б вільнонаймані особи (за «Наказом» вони відносяться до категорії «слуги») отримували гідну та своєчасну заробітну плату

9) ст. 560 «Наказу» – встановлення піклування над жебраками та інвалідами-жебраками, що проявляється у змушуванні працювати цих категорій осіб, якщо їм дозволяє фізіологія

Таким чином, аналіз становлення забезпечення публічної безпеки на території українських земель за часів Петра I та Катерини II показав, що «Статут благочинства, або поліцейський», утворений за часів Катерини II, остаточно утвердив наявність у законодавстві нової, цілісної, внутрішньо узгодженої галузі – поліцейського (а пізніше – адміністративного) права. Надалі цей статут, який діяв і на українських землях, трансформувався у «Статут попередження та припинення злочинів». Останній можна вважати своєрідним аналогом сучасного Кодексу України про адміністративні правопорушення. Він мав три редакції (1842, 1857 та 1876) і був чинний аж до повалення російського самодержавства [5, с. 30].

Отже, порівняння категорії «публічна безпека», «благочиння» та «поліцейське», в тогочасній нормотворчій діяльності, що охоплює майже сто років (1689–1796), мало єдине смислове підґрунтя, що забезпечувало існування та парадигму тогочасного забезпечення адміністративно-правових відносин у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку.

Список бібліографічних посилань

1. Ролан Д. Административная наука. М. : Прогресс, 1982. 244 с.
2. Наказ Екатерины II Комиссии о составлении проекта нового Уложения. 1767–1768 гг. // Музей истории российских реформ имени П. А. Столыпина : сайт. URL: <http://museumreforms.ru/node/13646> (дата звернення: 02.04.2019).
3. Полное собрание законов Российской Империи (1645–1825 гг.) : в 45 т. / под ред. М. М. Сперанского. СПб., 1830. Собр. 1, т. V. № 3203.
4. Екатерина Великая. 1780-е – 1790-е гг. / сост. М. Смыр. М. : Олма Медиа Групп, 2010. 256 с. URL: https://www.litmir.me/br/?b=265963&p=1#section_2 (дата звернення: 02.04.2019).
5. Усенко Б. Правове регулювання управління на теренах України в період середньовіччя і Нового часу // Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / відп. ред. В. Б. Авер'янов. Київ : Юрид. думка, 2007. Т. 1: Загальна частина. С. 28–32.
6. Христиан Вольф и философия в России. СПб. : Изд-во Рус. христиан. гуманитар. акад., 2001. 400 с.
7. Чашников В. А. Создание регулярной полиции в России в первой половине XVIII в. *Вестник Уральского юридического института МВД России*. 2015. № 4. С. 19–23.
8. Чишко К. О. Кваліфікація адміністративних проступків у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки: історичний аспект та сучасне розуміння. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 3, ч. 2, т. 2. С. 185–189.

Одержано 05.04.2019